

Rolla Margit: Kaffka Margit. II. Út a révig . . . Bp. 1983. A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára. 217 l. (A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának közleményei.)

Néhány évvel ezelőtt Rolla Margit közzétette a Kaffka családra és az írónőre, annak gyermek-és ifjúkorára vonatkozó dokumentumait, Kaffka Margit leveleit Nemestóthy Szabó Hedvighez (Rolla Margit: *A fiatal Kaffka Margit* Bp. 1980.). Sajátos módszerrel élt: kötete egyszerre volt jegyzetelt, magyarázott szövegközlés és vallomásos emlékidézés. (Jellemző az indítás: „Kora ősz volt. Napfényes, aranylevelű. A Farkasréti temetőben jártam, s egy sírt kerestem.”) E kettősség, minden jel szerint, arra vezethető vissza, hogy Rolla Margit egyrészt eredeti forrásokat, iskolai bizonyítványokat, emlékezőket, publikálatlan leveleket tanulmányozó és kiadásra előkészítő irodalomtörténész, másrészt viszont (igaz, kislánként) maga is látta Kaffka Margitot, s családi, baráti kapcsolatok következtében, az írónő életét közvetlenül ismerőkkel való érintkezésbe lépés miatt nem tartózkodik a „testközeli”, „testmeleg” megjelenítés mozzanataitól.

A fiatal Kaffka Margit folytatásaként jelent meg a *Kaffka Margit II. Út a révig . . .*, amely az újpesti tanítás korszakától az idő előtti haláláig kíséri végig a pályát. Emlékezők, versközlések után a 10-es évek elejéről igen érdekes levélgyűjteményt kapunk. A Papp Viktornak, anyjának, féltestvérének, barátnőjének szóló híradásokból sok érdekes részletet tudunk meg az írónőnek a második házasságáig terjedő életszakaszáról. A Bauer Ervinnel kötött házasságra közvetlenül a háború kitörését megelőzően kerül sor, így a kötet második, nagyobbik fele azután Kaffka Margit második házasságának és a világháborús éveknak a megörökítője. A levelek túlnyomó többsége Dr. Schilling Oszkárné Bauer Hildának, sógor-nőjének szól, de akad anyjának, barátnői néme-lyikének címzett is. Meglehetősen kevés az irodalmi érdekeségű, például a Fenyő Miksának szóló 1916-os levelek, ezek azonban nem első közlések. Külön színfoltot jelentenek a Dévára, első házasságából származó fiához, az internátusban lakó Fröchlích Lacihoz szóló levelei (ezek is megjelentek már, legalábbis a *Nyugatban*, a Bauer Ervinhez írtak, s nem utolsósorban Fröchlích Laci levelei anyjának. Megrendítő a könyv utol-

só lapjain Kaffka Margit betegségének, klinikán töltött napjainak, majd haldoklásának felidézése egy szemtanú megszólaltatásával.

Rolla Margit munkálkodásának nem lebecsülendő jelentősége van a Kaffka-kutatásban. Rengeteg adatot, jellemző részletet tesz közzé ezúttal is. Talán még egyneműbb lett volna a kiadás, ha több feleslegesen ítéltető apróság kimarad belőle. Bizvást mellőzhető lett volna például *A kis diák és Ady Endre* című önálló betét. (Legfőbb az indokolhatja közlését, hogy Kaffkának valóban valamiféle „központi” figurája volt Ady, ahogy az *Állomásokban* Rosztoky Évának is állandóan Kürthy Bálintról beszélnek, pedig nem is ismeri még, mint a kor, az egész mozgalom reprezentánsáról. Ám ez a novellaszerű emlékezős Ady és Kaffka viszonyáról szinte semmit sem mond.) Élvezetes olvasmányt jelentenek Szabó Dezsőnek Kaffkával kapcsolatos emlékei, ilyen terjedelmes idézése hozzáférhető szövegnek mégis problematikus. Furcsállható az is, ahogyan Rolla Margit némely esetben kommentálja a leveleket. Időnként ugyanis nem tesz egyebet, csupán néhány mondatot kiemel, előre közöl belőlük. Ilyenkor, s más alkakkor is az ismétlődés zavaró tényezővé válik. Megmarad az előző kötet, *A fiatal Kaffka Margit* kettőssége is: megrendültség, atmoszférikus azonosulás és pusztá adatközlés sajátos keveredése.

A Kaffka Margit II. Út a révig . . . így is emlékező olvasmány, s fogyatkozásai mellett is nemcsak hatásos, hanem tanulságos is. Rolla Margit nem a szokásos, objektív adatközlő, biográfia-búvár magatartást veszi fel, hanem hozzáadja a maga emlékeit, hangulatait, élettapasztalatát is. Igaz, ez olykor a vegyesség benyomását kelti, a beállítás is hordoz valami árnyalatnyi régiességet (ha másban nem, a hanghordozásban), ám éppen ez az, ami a kötet egyedi varázsát adja. Nem „szabályos” filológus munkája, hanem olyan szerzőé, aki maga is hőse egy kicsit művének. S amilyen keveset von ez le szavahihetőségéből, éppoly sokat tesz hozzá korfelidézé erőben. Alapvető, megkerülhetetlen eredményei a Kaffka-szakirodalomnak Rolla Margit könyvei. Olyasmiről szólnak (ha nem is módszertani, technikai szempőlök nélkül), olyan tényeket tárnak fel, amelyeket a feledés fenyegetett, holott XX. századi szépprózánk kiemelkedő alakja életművének megértéséhez járulnak hozzá.

Imre László